

נראדה אור

חג הפסח תשפ"ב
גליון קיד שנה ג

מאז רבנו"ק מלעכוויטש קוידענט

{ שניני אור }

היכן אוהזים בבדיקת חמץ - שאל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לעומדים סביבו ימים מספר קודם חג, שאלה - תביעה לבדוק ולבער מנבכי הלב כל שאור ומחמצת המונעים את היצאה לחירות, תביעה מחד גיסא אך מאידך גיסא הלא יודעים אנו כמה דל כחנו מלהשיג בעצמנו את אור החירות, אך זאת תקוננו כי יתגוללו רחמיו יתברך להוציאנו מאפילה לאורה גם אם רחוקים אנו מלהיות ראויים לזאת.

כפי שנדפס בדברות הקודש בשבת שעברה כי מחד גיסא חובת כל יהודי לפתוח בנפשו פתח כחודו של מחט כדי שיפתח לו הקב"ה פתח ליציאה משעבוד לגאולה, אך מאידך גיסא חזר אדמו"ר שליט"א בסיום דבריו על מאמר הרה"ק הרר"ב כי בעת שרואה הקב"ה שפלות מצבו של היהודי, חומל עליו לפתוח לו פתח גדול אף אם לא פתח מאומה בכח עצמו - ופסח ה' על הפסח.

שני ענינים אלו משמשים כיסודות עבודת היהודי, מחד גיסא תביעה מתמדת ליגיעה בעבודת הבורא ללא ויתורים והנחות, ומאידך גיסא ידיעה תמידית שהבורא יתברך חומל ומרחם לקדשנו ולטהרנו הרבה מעבר לעבודתנו, כי הלא מה כחנו מה גבורתנו להשיג את האור בכחות עצמנו - נשמע כסתירה אך דוקא שתי הנקודות יחד יוצרות את השלמות.

אף בחג הפסח עצמו קיימים שני נקודות אלו - כך מבאר אדמו"ר שליט"א בשיחות הקודש שבגליון זה, כי מתחלה הוציא הקב"ה את עמו ישראל מעומק טומאת מצרים והשפיע אור גדול בנפשם שלא לפי עבודתם ומצבם כלל, אך ביום השישי לצאתם הסתלק מהם האור המופלא ושוב ראו הם את מצרים נוסע אחריהם, אז בא דבר ה' דבר אל בני ישראל ויסעו, כעת הם יזכו לאור גדול יותר בכח יגיעתם ומסירות נפשם.

כך הוא אף סדר עבודתנו בימים אלו, בליל התקדש חג זוכים אנו לאור נשגב למעלה מדרגתנו והכנתנו, אך לאחר יו"ט ראשון מסתלק אותו אור ומתחילים ימי הספירה - עבודת זיכרון המדות וטיהור התשוקות, בכך נמשיך בנפשנו בכל יום חלק נוסף מאותו אור גדול עד שנזכה לשלמותו בחג השבועות.

באותו מסלול צועדים אנו לקראת יום שביעי של פסח, לאחר שמתייגעים אנו בימי חול המועד - שבוע הראשון שבספירה, מתלקחת בנפשנו ביום שביעי של פסח אש האמונה, הארה הבאה על ידי יגיעה הגדולה במדה מסוימת אף מהארת ליל הסדר.

{ פתח השער }

'מפורסם לכל יודעי בינה, דבגלות מצרים שהיתה ראשונה, בעת היו פרחי שושנה, שבעים במרורים וגם בלענה, עול צריהם עליהם טעונה, נגאלו פתאום בלא הכנה, רק בזכות זו האמונה ... עבודת רבותינו בכל עת ועונה, להחדיר בשומעיהם ולהודיעם נאמנה, כי הרבה מעל לכל תבונה, הוא לדבוק בפשטות בזה האמונה, והאופן לזכות לזו הבחינה - יסודות אמונה תמיד לשננה, ואף למי שסכהו עננה, ונפשו יבשה וגם שחונה, היה תדיר עצתם אמונה.'

חרוזי קודש מרטיטים ויסודיים אלו, נחרטו אמנם לפני למעלה משלושים שנה ע"י כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בהקדמה להגדה של פסח 'שיח אבות', אך חיים הם לעינינו בכל עת תמיד, הלא האמונה הפשוטה היא ירושתנו ונחלתנו, היא החבל אשר באוחזנו בו יש לנו חיים, אותה ננחיל לצאצאינו - לדורות הבאים.

בראש כל מועדות נשאת פסח - ואמרתם זבח פסח, ידוע מאמרו של רביה"ק מוהר"ש מקארלין הי"ד זי"ע - הרוצה לזבוח את יצרו - זאל א שפרינג טאהן צו גאט ב"ה - שיקפוץ אל השי"ת, זוהי הרי מהותו של חג הפסח הנקרא על שם הדלוג והקפיצה, כאשר בני ישראל היו נתונים בעומק השפלות וכפסע משקיעה נצחית בתהום הנשיה, ניתן להם באיתערותא דלעילא חג הפסח ואורותיה, ומאז ולדורות ניתן בו הכח לכל איש ישראל לדלג על המהמורות ומעומק שפלות לזכות למורא גדול זה גילוי שכינה. כח מיוחד זה אינו אלא תוצאה של האמונה הפשוטה כי אני ה' לא שנית, וכי ימינו ית' פשוטה בכל עת לקבל השבים אליו בכל לב ונפש.

מצה זו שאנו אוכלים מכונה בתוה"ק 'לחם עוני' אשר כפשוטו הכוונה למאכל עניים פשוט ודל העשוי מקמח ומים בלבד, אמנם בחז"ל נדרש - 'לחם שעונין עליו דברים הרבה', לכאורה יפלא מאין להם לחממיו להוציא מקרא מידי פשוטו. אמנם האמת שהכל הולך אל מקום אחד, כי בהיותם במצרים היו בני ישראל בתכלית השפלות והעניות בדעת ומצד עצמם לא היו אלא כתינוק הזה שאביו מקרא אותו והוא חוזר ועונה אחרי מילה במילה, והן הן הפשט והדרש במשמעות 'לחם עוני'.

בגליון הנוכחי אשר יגיעה רבה מושקעת בו ולא מעט אומ"ר הבא מן החדש, יעלו ויבואו דברות קודש מרבותינו הקדושים, בהם נפלא את דרכנו ונדע את אשר לפנינו, נדע ונשכיל לשמור לעשות ולקיים.

הזדמנות היא להודות לכלל אנ"ש הקרובים והרחוקים על המשוב העירני הנשמע תמיד, משוב זה מפיה רוח חיים להעוסקים במלאכת הקודש בקביעות וברוב עמל שלא על מנת לקבל פרס. כן נודה לנדיבי העם האוחזים בעץ החיים ומרימים ידיהם קודש לתמוך בהוצאות הרבות הכרוכות בהוצאת הגליון, שאו ברכה מאת ה' ותהי משכורתכם שלמה מלפניו.

בעודנו מושכים בשבט הסופרים, עוברת הרינה במחנה על ביאתו לשלום לארצנו הקדושה של האי גברא רבה יקירא, החסיד המפואר הר"ר שלמה סלאטקין שיחי' אשר עלה לציון ברנה עם כל ב"ב לחוג את חג המצות בצילא דמהימנותא ובקרוב בני החבורה. ברוך הוא מבית ה' על פעילי העצומים לכל קדשי בית חיינו אשר יקצר הגליון מהכילם, ועמידתו במסירות גוף נפש וממון לימין קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, וביותר על אשר הפליא חסדו עלינו בעת האחרונה ונתן עינו ולבו על מפעלות המכון ובעזרתו ועידודו זכינו להו"ל בשנה האחרונה את הספה"ק 'אמרי יעקב' ברוב פאר והדר. ועל של עתה באנו כניסתו לעובי הקורה להוצאתו לאור של הספה"ק 'משמרת שלום', בזכותו עומדים אנו בקרוב לברך על המוגמר בהשקעה עצומה בדמים - תרתי במשמע. מפי עליון יתברך וזכויותיו הרבות יעמדו לטוב לו כל הימים בזה ובבא - עליו ועל דורותיו.

עזרנו אלקי ישענו על דבר כבוד שמך, זכנו לבער את החמץ מחורי וסדקי לבנו, ולתקן את נפשותינו ולטהרם מכל סיג ופגם, ונזכה עוד השתא לאכול מן הזבחים ומן הפסחים - בקרוב נהל נטעי כנה פדוים לציון ברנה.

תוכן הענינים:

חיי והנשמה הם החיים האמיתיים	מעלת נשמת ישראל בגילוי ובהסתר
אחרי תשע"ו, רעוא דרעוין ..... 1.	שבת יו"ט ראשון דפסח תשע"ו, רעוא דרעוין ..... ב.
הערות בדיני ליל הסדר	דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
הגה"ח ר' ברוך גוטמן שליט"א ..... 2.	יו"ד מרן מוהר"א הגדול זי"ע מקארלין - תשע"ח ..... ב.
הולך ואור	פנינים על סדר ההגדה
הביטול הכלי לקבל הארה בנפשו ..... ח.	..... 3.
עמודי אור	סימן לבנים
הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זי"ע ..... ט.	עבודות וסיפורים מרבוה"ק ..... ד.
אמרות טהורות מהרה"ק מוהר"י מסקווירא זי"ע	עבודת שביעי של פסח
פרסום ראשון ..... י.	כ"ג ניסן תשע"ח ..... ה.
	שירת חיים בהשגת רוממות הא-ל ושפלות עצמם
	ליל שביעי של פסח תשנ"ה ..... 1.

מעלת נשמת ישראל בגילוי ובהסתר

זכר למקדש כהלל כך היה הלל עושה כורך פסח מצה ומרור ואוכלן ביחד לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו.

ביציאת מצרים נתגלה מציאות הנשמה

הנה בהיות בני ישראל במצרים לא נתגלה בהם אור הנשמה, כדאיתא מקדמונים (שער הכוונות - דרושי הפסח דרוש א) שמחמת שהיו משוקעים בטומאת מצרים אם היתה נשמתם בגילוי היו כחות הקלי' יונקים ממנה חיות ח"ו, על כן לא האירה בהם נשמתם כאשר צריכה נשמת היהודי להאיר בגילוי מציאותה, ובצאתם ממצרים גילה הקב"ה מציאות נשמתם והאירה בהם כמציאותה האמיתית, עד אשר ע"י זה נתגלתה לפנייהם המציאות האמיתית שבטבע הבריאה אשר היא חיות הבורא יתברך המחיה את הכל.

כנאמר בתהלים (קיד, א) בצאת ישראל ממצרים היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, שנתגלתה עצם מציאות נשמות ישראל, ולכן אף שהוא תימה גדולה מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור, הכיצד בטל כל הטבע לפני בני ישראל, הרי זה מחמת מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה-יעקב ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים, כי כיון שנתגלתה עצם מציאות נפשות ישראל אשר הם חלק אלוה-ממעל,

המצה מאירה לזמני הגדלות והקטנות

שני ענינים אלו נרמזים במצות מצה, כי בהגדה נאמר מצה זו שאנו אוכלים על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם, היינו שבכח המצה נגלה עצם נשמת איש יהודי, ובתורה כתיב (דברים טו, א) שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, והוא הכח לימי העוני והקטנות לידע מציאות נשמתו אף בעת שאינה בגילוי.

ומהאר"י ז"ל (פע"ח שער חג המצות פ"א) איתא במה שנאמר בהגדה הא לחמא עניא, שיש שני בחינות באות ה', יש ה' עם אות י' ויש עם אות ו'. וזה מורה על שני בחי' אלו, כי אות ו' מורה על ההמשכה שע"י המצה נמשכים מוחין להאיר נפשות עם בני ישראל, ואות י' מורה על התשוקה בזמן הקטנות, כאשר כבר יודעים ישראל גודל ערך נשמתם ומשתוקקין ומתגעעין לגלות שוב אור נשמתם כמקדם.

לכונה זו היה הלל כורך מצה ומרור ואוכלן ביחד, להורות כי מצד עצם המציאות שוים זמני הגילוי הרמוזים במצה וזמני הקטנות הנרמזים במרור, ואין ההסתר בזמני הקטנות אלא לטובת האדם בכדי שיבוא לגילוי נשמתו מכח עבודתו.

שבת י"ט ראשון דפסח תשע"ו, רעוא דרעיון

ממילא נתבטלה מציאות הטבע שאינו אלא לבוש לחיותו יתברך וע"י זה אף צור וחלמיש נהפכים למים.

בימי הספירה נתגלה בכח העבודה

אמנם אח"כ רצה הבורא יתברך בטובו וחסדו שיבואו ישראל לגילוי זה בכח עבודתם, כאשר נמשך הקדושה בקיום המצוות כנוסח הברכה אשר קדשנו במצוותיו. על כן נטל מהם הבורא יתברך גילוי זה ונפלו לקטנות, אלא שמתוך הגילוי שמקודם קבלו כח לעבודתם בזמן הקטנות בידועם שבאמת מצד עצם מציאות נשמתם הרי הם דבוקים בהשם יתברך כאשר הרגישו בנפשם בעת הגילוי ביציאת מצרים, ואף שעתה אין זה כל כך בגילוי, אין שום הפרש וחילוק מצד עצם המציאות בין זמן הגילוי לזמן ההסתר.

זהו עבודת ימי הספירה שמסתלק מהאדם גודל הגילוי וההארה שזכה לה בליל התקדש חג, ומכאן ואילך חושבנא להתייגע בזיכרון מדותיו, עד אשר יזכה שוב לאותו גילוי מכח עבודתו, אמנם מכח הגילוי בליל פסח יודע שבאמת אף עתה הרי הוא דבוק בהשם יתברך מצד עצם נשמתו אלא שאינו בגילוי.

דברות קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יו"ד מרן מוהר"א הגדול זי"ע מקארלין - י"ט ניסן תשע"ה

דאיהו רב ושליט אשר מדה זו גבוהה אף ממדת האהבה. זהו מה שעשתה חכמה עטרה לראשה שבא על ידה ליראת חטא עשתה ענוה עקב לסוליתה שעל ידה זוכה ליראת הרוממות.

הארה יתירה בשביעי של פסח

ידוע כי בליל הסדר זוכה כל יהודי להארה גדולה מלעילא ונמשכים עליו כל הקדושות והמוחין שלא בסדר והדרגה, ואח"כ מסתלקת אותה הארה ומתחילה עבודת ימי הספירה אשר על ידי ספירה לכל אחד ואחד ממשך על עצמו כל המוחין שנסתלקו ממנו אחר ליל הסדר. אך בבוא יום שביעי של פסח מאיר שוב הארת ליל הסדר ביתר שאת, כדאיתא מהאר"י ז"ל (פע"ח שער חג המצות פ"א) שהרשימו שנשאת מהארה דליל א' דפסח מאיר ביותר ביום שביעי של פסח. אף שודאי הארת ליל א' דפסח גבוהה מהארת שש"פ, מכל מקום יש חלק שמאיר ביותר בשש"פ מה שלא האיר אף בליל הסדר.

הארה זו ענינה כי בליל הסדר מאיר בנפש היהודי הארת חכמה גדולה מאד שזוכה כל יהודי לאור אלקותו יתברך בחי' כח מה, וע"י המצה נמשכים מוחין חדשים - היינו השגה חדשה בגדלות הבורא יתברך, וגדלות זו היא בחי' חכמה שמאירה מלעילא בנפשות ישראל שלא כסדר והדרגה. אח"כ מסתלקת ההארה ומתחילים ימי הספירה שהם ימי קטנות, ובימים אלו זוכה להכנעה והכרה שמכח עצמו אין בידו מאומה, שהרי אף אחר שזכה להארת החכמה ניטלה ממנו הארה זו ומסיק מזה שאין האור וההשגה אלא בכוחו יתברך. מכח הכנעה זו זוכה בשש"פ להארה נעלית יותר, וזהו מה שעשתה חכמה עטרה לראשה, שמשגי יראת ה' ע"י הארת החכמה בליל הסדר, עשתה ענוה עקב לסנדלה, שבשש"פ משיג ע"י הכנעה יראה בדרגה נעלית יותר.

הארת המצה מתוך הכרה בשפלות עצמו

אף הארת החכמה בליל התקדש חג הוא על ידי שמכניע עצמו דייקא, אלא שביום שש"פ זוכה ביותר להכנעה על ידי שנסתלקה ממנו ההארה. לכן נקראת המצה לחם עוני, כי המצה מורה על יצר הטוב ואור החירות והחמץ על יצה"ר. וצריך האדם לידע שבאמת מצד עצמו אין ביכולתו להשיג

מאומה כי היצר גדול ממנו ואך בעזר עליון יכול להתגבר עליו ולהידיבק ביוצרו, כמאמר רז"ל (קידושין ל) בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, ובכח הכנעה זו בחי' לחם עוני זוכה להארת החכמה הנשפעת על ידי המצה.

זהו דאיתא בגמ' (פסחים לה) שאין יוצאין ידי חובת מצה אלא בחמשה מיני דגן דכתיב (דברים טו, א) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה. כי רק ע"י שיוודע שמצד עצמו שייך לענין החמץ ואין בו כח להתגבר על יצרו, ואך חסד הא-ל הוא שזוכה לקדושה וטהרה, בזה זוכה להארה והשגת גדלות הא-ל על ידי המצה.

זעקת ישראל על הים ביתר הכנעה

זהו ביאור דברי המדרש שבעת שהיו ישראל משוקעים בגלות מצרים זעקו להשם יתברך מעומק הלב להאיר להם אפילתם לצאת מזהמת מצרים לאור באור החיים, ועל ידי זעקתם זכו בליל התקדש חג לאור גדול שלא לפי מדרגתם. לאחר ימים בקש לישא אותה לאשה היה מתאוה שתדבר עמו ולא היתה רוצה, כי אחר שכבר זכו לאור החירות לא היו יכולים לזעוק אליו יתברך מעומק לבם כזעקתם בעומק הגלות בהכרה ברורה שמבלעדיו יתברך אין להם גואל ומושיע.

מה עשה גיירה לפרעה לרדוף אחריהם שנא' ופרעה הקריב, מיד ויצעקו בני ישראל אל ה', וזעקה זו היתה ביתר הכנעה כאשר הכירו שאף אשר זכו לאור גדול בצאתם ממצרים אינו אלא בעזר עליון ומבלעדיו אי אפשר להם להתגבר על קלי' מצרים. באותה שעה אמר הקב"ה לכן הייתי מבקש לשמוע קולכם שנא' יונתי בחגוי הסלע השמיעני קול אינו אומר אלא השמיעני את קולך, אותו הקול שכבר שמעתי במצרים, כשנסתלק מהם האור ונתגבר קלי' מצרים זעקו מתוך הכרה שמצד עצמם אין להם מאומה.

זעקה זו היתה ביתר הכנעה וביטול לכן זכו על ידה להארה נעלית יותר, ע"ד מה שעשתה חכמה עטרה לראשה בצאתם ממצרים עשתה ענוה עקב לסוליתה בים סוף, שזכו מתוך הכנעתם ליראה נעלית יותר ויראו העם את ה' ומתוך השגה זו אמרו את השירה.

בצער שבזמני הקטנות נפטרין מכל צער אחר

כרפס - מברכין בופה"א על הכרפס ומכונין לפטור המרור.

איתא מצדיקים שמכונים להפטר מכל המרידות והצרות. והביאור בזה דאיתא באר"י ז"ל (פע"ח הל' פסח סוד הכרפס) כי כרפס מורה על זמני קטנות, ועל זאת בקשתנו שבאם ח"ו נגזר על היהודי צער ומרידות, יצא ידי חובתו בצער בהיותו שרוי בקטנות הדעת בעבודתו ויפטר ע"י זה מכל עניני מרידות וצרות אחרות ל"ע.

ליל הסדר תשפ"א

התחדשות הדבקות בהשם יתברך בליל הסדר

יחץ, נוטלים המצה האמצעית הנקראת לוי וחוצין לשנים.

לוי מלשון חיבור ודבקות, כמאמר הכתוב (בראשית כט, לד) הפעם ילוח אישי אלי ובתרגום הדא זימנא יתחבר לי בעלי. והרמז בזה כי בעת התגלות אור הגדול בליל התקדש חג מתבונן כל אחד בעצמו היאך היתה עבודתו ודבקותו עד עתה, ומשברו ואינו נחשב בעיניו למול הדבקות המאירה עתה בנפשו.

ליל הסדר תשע"ט

התלמידים האירו ברבותיהם אמונה נעלית יותר

עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

איתא (תענית ז.) הרבה למדתי מרבותי וכו' ומתלמידי יותר מכולם, וכאשר האירו התנאים בתלמידיהם אור האמונה,

בבחי' קריאת שמע של ערבית, באו התלמידים והאירו ברבותיהם בחי' ק"ש של שחרית - השגת האמונה בהארה גדולה יותר.

ליל הסדר תשפ"א

הרשע יכול להתהפך לחכם

אחד חכם ואחד רשע.

הרשע נכתב ליד החכם אף שבדרך כלל אין מניחין רשע אצל צדיק (סנהדרין מז.), ולכאורה היה צריך להפסיק ביניהם בן התם או זה שאינו יודע לשאול. אלא כי בכח לילה זה יכול אף הרשע להתהפך לחכם.

ליל הסדר תשפ"א

בהתעורר האהבה אין נותנים לב שעתידה להסתלק

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם.

טענת הרשע שהרי הארת הלילה הזה מסתלקת אחר כך, וא"כ מה העבודה הזאת ומה טעם יש בה. אמנם האמת ששאלתו מורה על חסרון בהרגשת אהבתו להשם יתברך, כדרך חתן וכלה בעת שמחת הנישואין אשר אף שידועים שלא יעמדו תמיד במצב זה של שמחה כבעת הנישואין, בכל זאת בגודל שמחתם אינם שמים לבם אלא למצבם המרומם בעת הזאת. כמו כן בצאת ישראל ממצרים נתלהב לבם באהבה עצומה להשם יתברך בחי' יחוד חתן וכלה כמאמר הכתוב (ירמיה ב, ב) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, ומגודל אהבתם לא נתנו לבם לאשר יסתלק מהם האור לאחר

פנינים מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א על סדר ההגדה וסימני הסדר

זמן, וכן יש לכל יהודי להרגש בהאיר בנפשו אור היחוד והחירות בלילה הזה.

ליל הסדר תשפ"א

תכלית האיברים לקיים בהם המצוות

ואף אתה הקהה את שיניו.

כל אשר נצרך היהודי לשיניים הוא עבור קיום המצוות התלויות בפה כאכילת מצה וסיפור יציאת מצרים, וכיון שאומר מה העבודה הזאת לכם ואינו חפץ לקיימם אינו נצרך לשיניים.

ליל הסדר תשע"ח

הקב"ה בעצמו פותח למי שאין בו דעת

ושאינו יודע לשאול את פתח לו.

בן זה נוהג בחכמה יותר מכולם, כי על ידי שמעמיד עצמו במצב שאין בו אפילו דעת לשאול הקב"ה בעצמו פותח לו.

ליל הסדר תשפ"א

מכח האב נשפע אור האמונה לבניו

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר.

בליל התקדש חג ניתן לאב הכח להאיר בבניו אור האמונה בסיפור יציאת מצרים, וכדאיתא בפנים יפות (תנינא) שהרב הוא הצינור שנשפע דרכו השפעת החכמה לתלמידיו, כן

טעם ריבוי חומרות בפסח

איתא בשם האר"י ז"ל (עי' משנת חסידים מסכת ניסן פ"ג אות ד, באר היטב רס"ז תמוז) כי בחג הפסח אפשר להחמיר בכל החומרות, ואין לחוש ליוהרא. והביאור בזה דאיתא בזה"ק (תצוה קפג): שהמצה היא מיכלא דאסוותא אשר על ידי אכילתה בחג הפסח נרפאת נפש היהודי, ואח"כ כבר יכול לאכול כל מאכל. היינו שאכילת המצה כולה בקדושה ואין בה חלק רע, וע"י אכילתה מעלה כל אכילותיו שלא היו כראוי ובאכילתם השתעבד לעניני החומר, ויוצא לחירות משיעבודו לתאוות הגוף להיות קדוש ודבוק בהשם יתברך.

מטעם זה מחמירים בחג הפסח בכמה חומרות ונמנעים מאכילת הרבה מאכלים, אף שאין בהם איסור על פי הדין, כי תכלית ועיקר החג לזכר הגוף להיות קדוש ומופרש מתאוות עוה"ז. אותם המחפשים עצות כיצד לאכול דייקא המאכלים שנחסרים מחמת חומרות החג, הרי זה היפך תכלית החג, ולא זו הדרך לאותם החפצים להידבק ביוצרים ע"י היו"ט.

מתוך דברות קודש תזריע - ההודש תשע"ט, רעוא דרעיון

בליל פסח נשפע באב אור אמונה ומכוחו ועל ידו נשפע לבניו.

שיחת הכנה לחג הפסח תשע"ז

שמחת ישראל בבוראם בליל הסדר

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו (סדר ההלל).

היום עשה ה' מורה על ליל הסדר שעשה ה' להיותו לילה כיום יאיר, וכאשר מאיר השם יתברך נפשות ישראל מתבטלים כל המחיצות המסתירות תמיד מציאותו יתברך, ואז יכולים לשמוח בהשם יתברך בלב שלם - נגילה ונשמחה בו.

שבת יו"ט ראשון דפסח תשע"ז

הקב"ה שומע זעקת פנימיות הלב

שועת עניים אתה תשמע זעקת הדל תקשיב ותושיע (תפלת נשמה).

זעקה היא זעקה הנשמעת ושועה היא זעקה בעומק הלב שאינה נשמעת - זעקה פנימית ביותר של נפש היהודי אשר פעמים אף הוא עצמו אינו שומעה, אמנם אף שאין שועת עניים נשמעת אתה תשמע זעקה זו.

ליל הסדר תש"פ

אור יום המאיר בלילה

קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה (זמר ויהי בחצי הלילה).

איתא בזה"ק (בא לה) כי בליל יציאת מצרים זרחה השמש בתקופת תמוז. והענין בזה כי בסדר העולם מאיר ביום אורו יתברך השייך ליום ובלילה אור בדרגה נמוכה יותר השייך ללילה, וכדאיתא בזה"ק (תיקו"ז ת"י כב, סה.) לבושין דלביש בצפרא לא לביש בלילה. אמנם ביציאת מצרים נמשך בלילה הארה גדולה בבחי' יום.

כן היה ברבותינו שהיו מסובין בבני ברק ומספרים ביציאת מצרים, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית. כי צדיקים אלו המשיכו בסיפורים אור יום אף לילה, ומצד השגתם כבר קיימו מצות ק"ש של שחרית. אלא שבאו תלמידיהם ואמרו להם שגבולות חלק הקב"ה בעולמו ובהיות גופם בזה העולם יש להם לקיים מצות ק"ש בעת האיר היום במציאות העוה"ז.

ואף לעתיד יאיר תמיד אור כיום יציאת מצרים, ועל זה בקשתנו קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה, שאף בלילה יאיר אור היום.

ליל הסדר תשע"ח

אין ערוך לנשמת ישראל

פודה כהלכה (זמר אדיר במלוכה).

קיימא לן (גיטין מה.) שאין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן, אמנם כאשר חפץ הקב"ה לפדות עמו ישראל מביט בעצם נשמתם אשר היא חלק ממנו יתברך ואין ערוך לה בכלל מומן שבעולם, וכך פודה עמו ישראל כהלכה.

נעילת החג תשע"ז

הקב"ה נפרע מאומות המצרים לישראל

ואתא תורא ושתה למיא (זמר חג גדיא).

חד גדיא מורה על כנסת ישראל שה פזורה אשר אומות העולם מצירים להם, והקב"ה פורע מכל האומות בכל מיני עונשים הבאים עליהם. אלא שכאשר אדם רואה שור שותה מים נראה לו זאת כענין טבעי ואינו מבין שיש בזה חשבון מדוקדק מלעילא, וכן בכל שאר עניני זמר זה. כן בזמן הזה אין נראה לעיני בשר כי כל הבא על האומות, הוא בדקדוק הדין על אשר היצרו לישראל. אמנם לעתיד בעת שישחט הקב"ה למלאך המות יתגלה לעין כל כי אף בזמן הגלות נקם ה' נקמתנו והנהיג כל עניני העולם בשביל ישראל עם קרובו.

ליל הסדר תשפ"א

שנינו במשנה (פסחים א, א) **אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר**, ובספח"ק (ע"י תולדות יעקב יוסף פר"ק ויקרא ד"ה מצוה כל המנחה) רמזו בדברי המשנה לנער הנעשה בר מצוה ונכנס לשנת הארבעה עשר, שאז בא אליו יצר הטוב ויכול לבדוק ולבער החמץ של יצר הרע, לאור הנר שהוא נר מצוה של יצר הטוב שילך אחר עצתו ולא אחר עצת יצה"ר. על כן יש להתבונן במצות בדיקת חמץ, למען ידע בחור הבר מצוה תפקידו בעת הזאת שנכנס בעול תורה ומצוות.

ביעור הרע ע"י אור הנשמה

ידוע שבדיקת וביעור החמץ מורה על ביעור כחות הרע על ידי אור הנשמה, ולכך נוטלים נר שְׁעוה בבדיקה (ש"ע סי' תל"ג ס"ב), נר מורה על הנשמה כמאמר הכתוב (משלי כ, כז) **נר ה'**

נשמת אדם, ושְׁעוה מורה על ש"ע נהורין ואותיות ו-ה משם הו"ה ב"ה (עבודת ישראל לשבת הגדול ד"ה בשו"ע), כי בכח אור ה' המאיר בקרב איש ישראל הרי הוא מבער כל חלק רע מקרבו. ובשעת הבדיקה המנהג ליטול כף ונוצה, ואם מוצאים פירור חמץ נוטלים החמץ בכף ואחר כך מנקים מקום החמץ בנוצה (מ"ב תל"ג סקמ"ו), וכך הוא מנהג בני ישראל. והטעם בזה כיון שהבדיקה מורה על ביעור הרע מנפשו, אין מסתפקין בנטילת החמץ גרידא אלא חפצים להסיר כל רושם מהרע.

כן הוא בנער הנעשה בר מצוה, שעד עתה לא היה בו יצר טוב שילחם ביצר הרע, ואף שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ובודאי היה בו כח להילחם בכחות הרע ע"י כח הטוב הטובע בו מצד עצם היותו איש יהודי, אשר שורש בני ישראל מצד הטוב ומעצם טבעם הם רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, מכל מקום בהגיעו לשנת הי"ד נתוסף בו יצר טוב שהוא **כח רוחני חדש בנשמתו**, שעל ידו יכול להכניע כחות הרע. וכפי שאור ל"ד בודקין החמץ ומבערים כל הרע ע"י נר ה' נשמת אדם, כן נער הבר מצוה יש בו כח לבדוק ולבער הרע מנפשו ע"י אור הנר הנוסף בנשמתו, עד אשר לא ישאר שום רושם מהרע, ואמנם ודאי עבודת ביעור הרע נמשכת בכל ימי חייו, אלא שבכניסתו לשנת הי"ד ניתן בו הכח להתחיל בעבודת הקודש.

עבודת היהודי בחג הפסח ובימי הספירה

עומדים אנחנו עתה בימי הספירה, ובאמת עבודת האדם מעת שנכנס בעול תורה ומצוות היא ממש כעבודת ימים אלו, שהרי ביום טוב ראשון של פסח מאיר באדם הארה גדולה שלא לפי מדרגתו, וכדאיתא באר"י ז"ל (פעי"ח הל' פסח סוד הכרפס) שיש בימים אלו בחינת קטנות ראשון וגדלות ראשון קטנות שני וגדלות שני.

ובספח"ק (תולדות יעקב יוסף פר' תזריע, מאור עינים פר' תרומה) מבואר שענין קטנות ראשון הוא כדוגמת קטן שאין בו דעת, והוא מצב איש יהודי טרם שזכה לדעת כלל, וגדלות ראשון הוא כאשר מאירים לו דעת מלעילא לצאת מקטנותו, והארה זו אינה לפי מדרגתו כי עדיין אינו כלי מוכן לקבל זאת, ואחר כך מסלקים ממנו הארה זו בכדי שיזכה לכך בכח עבודתו והוא בחינת קטנות שני, וכאשר עמל ויגע כראוי בעבודתו זוכה לגדלות שני שהוא הארה כפי זיכוכו ועבודתו [ובמאור

עבודת שביעי של פסח

שיחת קודש זו נאמרה מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בשמחת הבר מצוה של הבה"ח שלמה ישראל בוכנר נ"י ביום כ"ג ניסן תשע"ח סמוך לחג הפסח מאחריי. בפתח דבריו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א כי שיחה זו היא השלמה וביאור השיחה שנאמרה בסעודת ההילולא של מרן מוהר"א הגדול זי"ע - י"ט ניסן המובאת לעיל בעמ"ג.

עינים (ע"ס) משמע שבחינת גדלות שני בשלמות יהא רק לעתיד].

כן היה אצל בני ישראל, שבהיותם במצרים היו בבחינת קטנות ראשון קטן שאין בו דעת, כדאיתא באר"י ז"ל (פעי"ח שער חג המצות פ"א) שבמצרים היתה הדעת בגלות, ובהגיע ליל התקדש חג זכו לגדלות ראשון ושני בבת אחת, שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים שלא לפי ערכם ועבודתם. ואחר כך נסתלקה מהם הארה זו בבחינת קטנות שני, ואחר שנזדככו מעת צאתם ממצרים זכו בקריעת ים סוף להארה גדולה יותר בכח עבודתם בבחינת גדלות שני.

וכן הוא אצל כל איש ישראל בימי הפסח, כמבואר שם באר"י ז"ל שבליל הסדר מאיר בנשמת היהודי כל ההארות והקדושות מלעילא שלא כסדר, כי עדיין לא זיכך מידותיו לקבל הקדושות כסדרם, ואחר כך מסתלקת הארה זו בבחינת קטנות שני, ובשביעי של פסח זוכה להארה גדולה מכח עבודתו וזיכוכו בבחינת גדלות שני.

ענין הרשימו המאיר בשביעי של פסח

במדרש איתא (הש"ר א, יא) עה"פ (שה"ש א, נד) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, תורי זהב זו בית הים, עם נקודות הכסף זו בית מצרים, כשם שהפרש יש בין כסף לזהב כן יש שבח ממון הים מבית מצרים. ומשמע מזה שגדלה המעלה שזכו לה בשביעי של פסח ממעלתם ביציאת מצרים. אמנם ענין זה צריך ביאור, שהרי בפשטות ודאי הארת ליל הסדר גדולה יותר. וביאור הענין כי בכל יום טוב מאירה הארה מלעילא ואחר היום טוב היא מסתלקת, אמנם כתב באר"י ז"ל (שער הכוננות ענין ר"ה ויה"כ) שכל הארה וקדושה הבאה מלעילא בכל אופן שהוא, אף אחר שמסתלקת נותר ממנה רושם לעולם. [ובשם משמואל כתב דבר חידוש שאין מסתלק אלא חלק ההארה שבא במתנה מלעילא, אבל מה שזכה האדם ע"י עבודתו ותשוקתו אינו מסתלק אחר היום טוב].

כן הוא בחג הפסח שבליל הסדר מאיר מלעילא הארה עצומה שלא כסדר והדרגה כלל, ואחר יום טוב ראשון מסתלקת הארה זו, וממחרת החג מתחיל עבודת ימי הספירה להמשיך שוב הארות אלו ע"י זיכוך המדות ומצות הספירה, אמנם הרושם מהארת ליל הסדר אינו מסתלק אחר היום טוב (עי' קיצור הכוננות להרמח"ל), ומכח רושם זה שנשאר מקבל האדם את שורש הכחות להמשיך הארות המוחין ולזכך את מדותיו בימי הספירה.

נמצא שאחר עבודת האדם יש בו ב' קדושות אחת היא הרושם שנשאר מכח האיתערותא דלעילא שקיבל בליל פסח, והשנית מה שזכה לקבל מכח עבודתו. א"כ אכן בליל פסח הארתו גדולה ביותר כי באים כל הקדושות וההארות בבת אחת, אבל בבחינה הפרטית שמקבלים בשביעי של פסח היא הארה יתירה על מה שקיבל בליל פסח, ראשית כי היא באה מחמת עבודתו ובנוסף יש בה גם את הרושם שנשאר מליל פסח, ובבחינה זו שביעי של פסח גדול מליל

הסדר. וזהו דאיתא במדרש שיש שבח בביות הים על בית מצרים, כי הגדלות שני שהאיר בקריאת ים סוף מבחינת החכמה היה בדרגה יתירה מבלי לציאתם ממצרים.

ואפשר שזהו ביאור הכתוב (שמות טו, ב) זה א-לי ואנוהו אלקי אבי וארומננהו, היינו שכשעמדו בני ישראל על הים ונתחזקו במסירות נפש באמונה זכו לגילוי של קריעת ים סוף מכח אמונתם, ועל כן אמרו זה א-לי היינו שהרגישו שהגילוי בא מתוקף אמונתם, אמנם מיד אמרו אלקי אבי ופירש"י לא אני תחילת הקדושה אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלקותו עלי מימי אבותי, ואפשר שרומז בזה על גילוי האלקות שהיה להם מתחילה בליל פסח שהוא בא מכח הברית שכרת השי"ת עם האבות ואהבתו אותם, ומרושם אור זה זכו לתוקף האמונה ולגילוי של קריעת ים סוף.

הארת יום אסרו חג

ובאר"י ז"ל (ע"ס) מבואר שהרשימו מאירה ביום שביעי של פסח, וההארה עצמה מאירה באסרו חג שהוא יום טוב שני של גלויות, ומקשה שאם כן היה ראוי שיהא היום טוב באסרו חג שאז ההארה גדולה ביותר ולא בשביעי של פסח שמאיר רק הרשימו, ותיירך כי מאחר שרושם ההארה נכנס כבר בשביעי של פסח הרי שבאסרו חג אף שההארה גדולה יותר כבר אין בה חידוש.

והביאור ע"ד משל לאדם שנכנס לארמון המלך, ובתחילה נכנס לבית החיצון ורואה אוצרות המלוכה וכלי המלכות וכו', ובראותו זאת מתפעל ביותר מדברים אשר לא הורגל לראות, ואחר כך נכנס להיכל המלך עצמו ורואה יותר ויותר מאשר ראה מקודם, אמנם התפעלותו פחותה מאשר היה מקודם, כי כבר אין זה ענין חדש לגמרי אצלו. על דרך זה בעת שמתגלה בשביעי של פסח הרשימו מההארה מתפעלת נפש האדם ביותר ולכן הוא יום טוב, אבל כאשר נתגלה ההארה עצמה באסרו חג אין ההתפעלות גדולה כל כך ולזה אינו יום טוב.

יום הבר מצוה כימי הספירה

עכ"פ הנוגע לעבודתנו בימי הספירה, שע"י ההארה בליל התקדש חג נתעורר איש יהודי לדעת את ה', ואף שאחר כך מסתלקת ההארה מכל מקום בכח ההארה יודע ומכיר מה שיש לו להשיג ומשתוקק להשיג זאת, וזהו עבודת ימי הספירה להמשיך על עצמו הארה זו ע"י התשוקה ועבודת זיכוך המדות, עד שזוכה לשלמות ההארה בחג השבועות.

כן הוא ממש ענין כניסת האדם לעול מצוות, דאיתא במאור ושמש (פר' לך לך) שביום שנעשה האדם בר מצוה באה בנפשו הארה עצומה, וכאשר מקיים לראשונה מצות הנחת תפילין ושאר מצוות שנתחייב בהם מרגיש חיות גדולה, אמנם אחר יום הבר מצוה מסתלקת ההארה, והוא כפי שהיה ביציאת מצרים, שקודם הבר מצוה הוא בחינת קטנות ראשון שאין בו דעת כלל, וביום הבר מצוה זוכה לגדלות ראשון, שהוא הארת הדעת להרגיש טעם וחשק בתורה ומצוות, ואחר כך מסתלקת ההארה והוא בחינת קטנות שני, ומאז מתחילה עבודתו כעבודת ימי הספירה, והיא עבודת האדם כל ימי חייו ביגיעה בתורה ומצוות ותיקון המדות, וכפי יגיעתו וזיכוכו זוכה להארה בחינת גדלות שני.

הערות בדיני ליל הסדר

שנאמרו מפי הגה"ח ר' ברוך גוטמן שליט"א – מו"ץ בבית מדרשנו

בדרשת שבת הגדול האי שתא בבית המדרש

חלק ההגדה המעכבת לצאת יד"ח

סדר ההגדה מסודר בכל ההגדות, אבל צריך לדעת מה חלק המעכב למי שאין יכול להספיק עד חצות. במשנה מבואר דמתחיל בגנות ומסיים בשבח ונחלקו בגמ' אם הכונה לעבדים היינו או למתחלה עובדי ע"ז, ואח"כ כתוב דדורש מארמי אובד אבי עד שגומר כל הפרשה כולה, ואח"כ יש במשנה מר"ג היה אומר עד גאל ישראל. ולכן למי שנתאחר או לנשים שמטופלין בילדים וכדו', יאמרו קטע של עבדים היינו עד ואילו לא הוציא וכו', וקטע של מתחלה ע"ז עד ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, ואח"כ מארמי אובד אבי עד ר"י היה נותן בהם סימנים, ומר"ג עד גאל ישראל. ועיי' בשו"ע הרב סי' תע"ג סמ"ג שכתב דכל הנוסח שיש במשנה הוא תק"ח וחובה על הכל, עיי"ש וכו' ברמב"ם. אלא דבמ"ב סי' תע"ג סק"ד כתב שיקראו למשרתת רק כשאומרים ר"ג, וצ"ע דבש"ע הרב וברמב"ם משמע שכל הנוסח של המשנה הוא עיקר הגדה.

ויתכן דאפילו להר"ן שכתב על חלק של ר"ג שאינו מעכב אבל מודה לשאר הנוסח, דפסח מצה ומרור אין ראייה מהפוסקים שצריך לאומרם משא"כ עבדים היינו כתוב בפסוק וכן מתחלה ע"ז וכו' לומדים מהפ' וכמ"ש ברבנו מנחם על הרמב"ם פ"ז הלכה ד' עיי"ש.

ועיי' בפ"י תשב"ץ על הגדה ובספרו מגן אבות שכתב דהשבח של כמה מעלות טובות וכו' הוא פ"י על סוף הפרשה של ארמי ויביאנו אל המקום הזה וכו' וכפשוטו של המשנה שאומר כל הפרשה כולה (ומה שאין דורשין להדיא י"ל מפני שעכשיו אנו בגלות). ולפ"ז לכ' יש חיוב גם בה.

בענין מצה

מבואר בראשונים שיש מחלוקת אם המוציא קאי על השלימה כמו כל י"ט ומצה על הפרוסה דלחם עוני כתיב וי"א להיפך, והטעם דא"א שניהם על אחת כתוב בראשונים הטעם דאין עושין מצות חבילות ועיי' ב"ח סי' תע"ה ס"א.

ובטור מבואר דאוכל כזית מכ"א לפני שהביא השיטה דמוציא על הפרוסה, ומשמע דגם להמוציא צריך כזית וכ"כ בב"ח עיי"ש. ובפרישה ומג"א כתבו דצריך שני כזיתים מחמת הספק.

והנה בס"י תע"ג ס"ו מבואר דכל סדר הקערה עושין רק לפני הבעה"ב והוא מחלק לכולם ובש"ע הרב סכ"ד מבואר כן גם לגבי המצות שכולם יוצאים בלחם משנה שלו עיי' ברכתו.

ולכאורה בזמנינו שאין כזית לכ"א ממצה של בעה"ב האין נעשה, דהא צריך לצאת כמה דברים: א לחם שעונים עליו דברים הרבה וכמבואר בטור סי' תע"ג ס"ז דמחזיר הקערה כשאומר הגדה כדאמרינן לחם עוני שעונים עליו דברים הרבה ואם אוכלין ממצות אחרות יל"ע. ב לחם משנה. ג לצאת שתי השיטות אם מוציא על השלימה ומצה על הפרוסה או להיפך. ד אין עושין מצות חבילות.

והנה לגבי נשים שמקבלין הכזיתים ממצות של הבעל יוצאין לחם משנה ממנו ולמתחלה תצא ברכת המוציא מהבעל, ומ"מ גם אם היא מברכת לבד יוצאת בלח"מ כמו כל השנה שנוהגין ברוב קהלות החסידים לברך לבד, וכשמקבלת פרוסה משני המצות ומברכת על אכילת מצה על שניהם יוצאת כל השיטות ותאכל כזית מזה וכזית מזה.

ולגבי בחורים וכד' שלוקחין מצות אחרות מהקופסא כדאי שהקופסא יהיה פתוח ומונה בחדר של הסדר שיאמרו עליו דברים הרבה, ושיצאו לח"מ לוקחין שתי מצות ושיצאו המוציא על השלימה ומצה על הפרוסה צריכין שלאחר שיברכו המוציא יפרסו המצה השניה ואח"כ לברך על אכילת מצה (ועי' סי' תכ"ג שכתב כעין זה), אבל לכ' לא יצאו השיטה דהמוציא על הפרוסה.

ושמעתי מבעל שבט הלוי שיקחו שלימה ופרוסה ולברך המוציא ועל אכילת מצה דמעיקר הדין יוצאין לח"מ במה שיש לח"מ על השולחן (כך היה ש"י ז"ל וקצת ראייה מס"י תפ"ב מרמ"א שם דבליל ראשון אוכל הכל מן הפרוסה ומשאיר השלימות לליל ב' ויוצא לח"מ בליל א' אע"פ שאין אוכל מהשלימות ויש לדחות דשם עכ"פ אוחזן בשעת הברכה והבציעה) ועל החומרא לעשות לח"מ לבד יש לסמוך על רש"י ר"ף ורמב"ם דבליל פסח יוצאין לח"מ בשלימה ופרוסה.

אבל ק"ק לומר כדבריו דסוגיין דעלמא בזמנינו דבכל שבת כ"א לוקח לח"מ אלא אם יוצא מהבעה"ב וכ"כ בש"ע הרב ומ"ב סי' רע"ד.

לכן נראה שיקחו שני מצות ועוד פרוסה קטנה ואפילו פחות מכזית ולאחר המוציא יפרסו א' מהשלימות ולברך על אכילת מצה ובוה יצאו דהמוציא על השלימה ומצה על פרוסה ואפילו לפי השיטה דמוציא על הפרוסה הרי היה לו קצת פרוסה ואע"פ דבשעת ברכה אינו כזית אבל בשעת אכילה יש לו פרוסה כזית ומכ"ש לפי הפרישה והמג"א שא"צ כזית להמוציא ויאכלו כזית מהשלימה ומהפרוסה.

ולגבי בנות שאין נוהגין ליקח לח"מ וגם אין מספיק מהמצות של האב צ"ל שיוציא לח"מ במה שיש לח"מ על השולחן וכשי' השבט הלוי אבל שיקחו שתי פרוסות שכי"א יש לו כזית כדי דהמוציא יהא על אחת ומצה על השנית משום אין עושין מצות חבילות וכשי' הב"ח ופשטות הטור ואם אין ביכלתן לאכול שתי זיתים יקחו שתי פרוסות א' שיש בו כזית וא' שין בו וכדעת הפרישה ומג"א ואחרונים דמשום חבילות א"צ כזית, ואם באפשר לקבל איזה פרוסה מהאב בזה י"ל שיש להם שייכות יותר עם הלח"מ שלו ויש ראיות לזה וא"א להאריך ובכל אופן ראוי שהקופסא של המצות יהא בתוך החדר בשעת ההגדה.

אכילת מרור

מבואר בגמ' דעיקר מצוה בחזרת ובשו"ת חכם צבי סי' ק"ט מבואר שהוא שאלטין (סוף) וכן העתיקו האחרונים. ובמשמרת שלום האריך וטען כמה טענות וכעין טענות אלו כתוב גם בחזו"א (אבל מ"ש דהחכם צבי הוא המקור הראשון לזה הנה באמת אצל הספרדים והתימנים היה המנהג כך מאות בשנים ואצל האשכנזים לא היה מצוי בפסח וכמ"ש בבאר היטב שלא לקהוהו והוצרכו לעדות של החכם צבי שגדל אצל הספרדים) ולכן מהדרין ליקח גם תמכא אבל מספיק לזה השיעור הקטן שהוא 27 סמ"ק (חצי מקופסא קטנה של גפרורים) ושיעור הגדול אפשר לצאת עם חסא.

מוך

יש להעיר דלפעמים גומרין לאכול המרור שבכוך לפני שגמר כזית מהמצה ונמצא שאין לו דין הכריכה, אלא שבאמת אנהנו לוקחין כזיתים גדולים שיש בהם כמה כזיתים ואין חשש. וגם על עצם החשש יל"ע ויש ראייה ממנהגם של בית ראפשיטץ שלקחו למרור פחות מכזית והטעם כמ"ש בעטרת ישועה מדין דבר חריף שנחשב כשיעור (וכשיטתם

לענין קידוש על יין שרף), וא"כ יוצא דלאחר שאכל מקצת מהכוך כבר נגמר המרור ואע"פ"כ נחשב ככריכה.

אפיקומן

בראשונים ובפוסקים מבואר דצריך לאוכלו לפני חצות, והנה יש תנאי של האבנ"ז הידוע ויש מפקפקין ע"ז. אבל יש להעיר דבמחבר סי' תע"ז מבואר דמי ששכח לאכול אפיקומן וכבר בירך פה"ג על כוס שלישי לא יאכל אפיקומן ויסמוך על המצה שאכל בתוך הסעודה דכולן שמורות עיי"ש, ולכ' צ"ב איך נקרא אפיקומן כיון שלאחריו אכל עוד דברים. ומבואר דיש שני דינים באפיקומן - א לאכול כזית מצה לשם אפיקומן, ב לא לאכול אחריו, ובוה הדין השני מקילין בדיעבד. וא"כ מי שא"א לו לתפוס אפיקומן בחצות יכול לאכול כזית לשם אפיקומן לפני חצות ובוה יש לו הדין העיקרי של אפיקומן ועל דין השני של אין מפטירין שהוא יותר קל יסמוך על הראשונים דזמנה כל הלילה או על תנאי של האבנ"ז.

אבל א"א לצאת אפיקומן כזית ראשון כי צריך שיהא על השובע קצת.

הלל

מבואר בר"ן וברמ"א סי' תע"ז לקרות לפני חצות. והנה בתוס' ברכות דף י"ד דמבואר בירושלמי שתקנו לקרות הלל בבהכנ"ס למי שאינו יודע לאומרו בבית בסדר ומובא בבאור הלכה סי' תפ"ז, וא"כ י"ל דאנן שקורין הלל בבהכנ"ס א"צ לאומרו לפני חצות דלא גרע ממי שאינו יודע דיוצא בביהכנ"ס. ולגבי שתי הכוסות אינו ברור כלל שתקנו לפני חצות דמהר"ל שהוא בחק יעקב ריש סי' תע"ב מבואר דד' כוסות אפשר לשתות לפני הלילה וא"כ גם לאחר חצות מותר ואפשר דלאחר חצות לכו"ע לא תקנו וא"כ יוצאין די הכל.

ומצאתי במהר"ל ריש הלכות הגדה שכתב להדיא דאין דין חצות על ב' הכוסות לכו"ע, אמנם בסוף הלכות הגדה כתב דדין חצות הוא על כל הד' כוסות, וצ"ב.

חרושת

במשמרת שלום האריך להוכיח שיש צד דיש מצוה לאכול כזית חרושת עיי"ש ותיקן לומר עליו לשם יחוד, וכתב דא"צ לברך עליו דהווי כדברים הבאים בתוך הסעודה.

וקצת תמוה דמרור שהוא חיוב גמור נחלקו ראשונים אם הווי דברים הבאים בתוך הסעודה ובחרוסת שיש צד שלא חייב יהא פשוט שהוא דברים שבתוך הסעודה ובאמת יש נוהגין ליקח איזה פרי לעשות פה"ע ע"ז ולפטור החרוסת. אבל לענ"ד י"ל דכיון שתרכובת זו של מאכל חרוסת הוא רק פעם אחת בשנה ואז בא בתוך הסעודה הווי דברים הבאים בתוך הסעודה, ולא דמי למרור דלפעמים אוכלים אותו שלא בסעודה וכן בקומפוט שיש נדון בזה, דלפעמים אוכלים אותו שלא בסעודה משא"כ בחרוסת, ואולי זה כונת המשמרת שלום.

ומצאתי במנהגי מהר"ל שם להדיא דמה שאין מברכים ברכה על חרוסת מפני שהוא דברים הבאים בתוך הסעודה וכמ"ש במשמרת שלום.

ויה"ר שנוכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים

בהמות הייתי עמך עבודת הביטול [ג]

ישוב הוא היניק על הארץ, לפניו שעשועים שאביו האהוב הניח לפניו, כל מיני תענוגים ושעשועים מזומנים לפניו, אך לפתע מתחיל הוא לבכות, לילל, מביאים לפניו עוד ועוד מינים מן המקשקשים והמרעישים. אך נפש הילד איננה יודעת רוגע, ממשיך הוא לבכות, אינו פוסק מאנחותיו, שכן אין רצונו אלא באחת, רצונו שאביו ירימו על זרועותיו, רצונו ותשוקתו להתרומם מן הארץ ולנוח בזרועות אביו.

יודע הוא הקט, אף שכלו הדל מבין כי לא לעולם יישאר בגובה זרועותיו של אביו, אך כעת!? כעת מאושר ושמה הוא, מלא נחת רוח, כי שכלו הקט איננו דואג אלא את דאגת ההווה, ועכשיו!? מה לו לדאוג, נמצא הוא בידי הבטוחות והרחמות של אביו, גבוה ונשא.

היו מן הצדיקים שהתהלכו בליל הסדר לטייל ברחובות עיר, אבו הם לשמוע את 'עמי הארצות' הכיכד עורכים הם את הסדר, רבים הם הסיפורים המתהלכים בינות בתי עם ישראל מה שמעו הצדיקים באותם שעות נשגבות. יש להתבונן במעשי הצדיקים כשרפים עלי אדמות, וכי לא מצאו זמן אחר מלבד בלילה כיום יאיר, ליל המקווה לעליונים ותחתונים שקודש בריך הוא עם כל גונדא דיליה יורדים כאן לעולם, ומעלים את נשמות ישראל לרום המעלה, זה הזמן לשוטט ברחובות עיר לשמוע טעויות מביכות של עמי ארצות!?

כל נער יודע כי בליל הסדר מתעלה האדם ביותר, מפי הצדיקים כולם נשמעו כל אחד בסגנונו בשגב מעלת לילה זה, שומה עלינו להתבונן הרי כבר במוצאי יו"ט מסתלקים כל המדרגות וכל ההשגות שזוכה לה האדם בליל הסדר, מה יש לו להאדם מהשגותיו בליל הסדר אם מסתלקים הם מיד במוצאו!? מה כל הרעש הגדול אם מאומה לא נותר הימנה.

הסתלקות הארה לאחר המועד - לטובתנו

כי כגודל הביטול והשפלות שזוכה לה האדם, כן יזכה לאחר הסתלקות השפעת אור הימים שלא יהיה מסך המבדיל בינו לבין ההשפעה, כך שעל אף שסיבת ההארה כבר נסתלקה כי כבר עבר יומו, מכל מקום, אם אינו מציאות כל כך בפני עצמו אזי ההארה תמשיך לשרות.

ידידי! על מנת לשבר את האוון בשכלנו הפשוט נביא בפניך שני סוגי אנשים אשר לפעמים כך היא מציאות החיים, בכל אחד ואחד מאתנו, עיתים כך ועיתים כך...

נמצא האיש בזמן מרום, אם בשבת ויום טוב אם בשאר עתות רצון, מרגיש הוא הארת נפש - כל אדם יכול להרגיש וכל אחד מרגיש. כעת יש בידינו כמה אפשרויות, האפשרות האחת היא להגיד - דמיונות!... אינני ראוי להרגשת רוממות בזמנים נעלים, ותחושה זו שיש בקרבי היא מחמת המצב החיצוני בו אני שוהה, בגדי שבת, תפילות ארוכות וכדו', אחרי שהאדם מבלבל עצמו שזה דמיונות, כעת אינו מחויב הוא לעשות כלום עם ההתעוררות שנספעה עליו מלמעלה.

אדם זה אכן זמנו יקר... בל יטרח להכין עצמו יתר על המידה... אבל ברי הלבב וברי הדעת המבינים ומשיגים שאכן אף בשנת תשפ"ב - אחרי אלפיים שנות גלות עדיין ניתן להרגיש תחושות רוחניות, וזמנים מרוממים - מרוממים את נפשנו באמת ובתמים, מנקים ומצחצחים את מוחנו וליבנו, לאיש זה יש אופן נעלה יותר להארת הזמן. כשמרגיש הוא קדושה נפלאה, כשחש בקרבו חשק לעבודתו ית', יבין וישכיל כי לא מכוחו ולא בזכותו הוא, הולך חשק זה להסתלק הימנו, ולבו מתמלא מרירות עצומה - מרא דכולה עלמא, עד מתי יהיה זה עבודה שאולה!? עד כמה לא אוכל להתגבר ולהתאמץ בעבודה אף בימים שאין בה הארה!? מרירות זו

האמת, ששאלה זו נוגעת לכל חג ומועד אשר בהם נשמת האדם מתעלית ומתרוממת גבוה ממדרגתה, אך בליל התקדש חג מתעצמת היא שבעתיים, שכן כל מהותה של גאולת מצרים היא העובדה שלא הביט הבורא ית"ש במעשינו אלא השפיע עלינו שלא לפי ערך ושיעור, אור עצום זה מתגלה ונשפע עלינו גם מדי שנה בשנה אף שלא לפי ערך מעשינו, ידוע מאמר מרן אדמו"ר מוה"ר א"ר קדוש ורח"ץ שבליילה זה ניתן לעלות ולהתעלות אף שלא כפי ערך מעשינו, אם כן אפוא מדוע מסתלק הארת הימים מיד לאחר יו"ט ראשון של פסח.

אשר על כן, דייקא מפני שרצה הקדוש ברוך הוא שזוכה להשיג את אור המועדים בשלמות הראוי, על כן מסתלק אור זה תיכף אחר היום טוב, כי הרי תכלית המקווה היא שזוכה להגיע לדבקות בו ית', ובהשיג האדם השגות גבוהות שלא לפי ערך עלול להגיע לגאות והתפארות רח"ל, ואין לך ריחוק מדבקות גדול מזה, אמנם כשיודע האדם שאכן, כעת זוכה הוא לאור גדול ונפלא, קרבת אלוקים מתוקה ובהירה, אך אינו מכוחו ובזכותו כלל וכלל, אלא רק אורו של זמן, בהירותה של יום, מתגברת תשוקת הדבקות בנפשו ביותר, ובכל עת שמעורר בזכרונו את נועם זיו הרצון שהיה לו בעת המועד נותן הוא לו חשק ואון להתחזק בעבודה.

כגודל הביטול כך גודל ההשגה

אל יאמר האדם בנפשו, אם אין זכות המחשבה מכוחי, ואין בהירות הדעת בזכות עבודתי, אם כן מה לי לטרוח ולעמול להכין את כלי נפשי בתורה תפילה ותשובה להשיג אור המועד - הרי מאירה היא מאליה. מחשבה זו בטעות יסודה,

מולידה בקרבנו אהבת ה' עצומה המשפיעה על נפשנו אף זמן רב לאחר המועד.

עיקר העבודה בליל התקדש חג - ביטול

כוננים הדברים בכל השבתות והמועדים, אך בליל התקדש חג, ליל המקווה לעליונים ותחתונים, בה יש עומק וחיידוש נוסף על כל הימים טובים, מציאות גאולת מצרים, המציאות בה ישראל נעשו לעם היתה באופן של 'מדלג על ההרים', עם ישראל באותה הזמן היו בשפל המצב שמאז ועד היום לא היינו כמותה, ואפילו הכי, נגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם, וההשגות שהשיגו באותו הזמן... והפלה ה' בניכם ובין מצרים... ראתה שפחה על העים...

באותו הזמן שאלו היהודים בינם לבין עצמם - למה! מדוע זכינו? אומה שפלה ובזויה להתנהגות אלוקית וניסית, רוב גדול של כלל ישראל - ארבעה מתוך חמשה אמרו, הדבר לא יתכן, לא יתכן מציאות שבחר בנו מכל עם בריחוק הגדול בה או נמצאים, אם לא נקיים את כל התורה והמצוות בשלמות לאחר קבלת התורה, לא בוחר הקב"ה בעם ערום מן המצוות, נלמד, נדע את התורה ומצוותיה בעומק הפשט והעיון, ואזי נוכל להגאל בזכות מעשינו הטובים. ועשר המכות שראינו בעינינו?! - אלו מעשה כשפים הם, דמיונות...

אך מיעוט קטן ונבחר שהבין וידע כי אין לנו אלא דברי בן עמרם, כטללי תחיה עברה הרינה במחנה, 'אשר בחר בנו מכל עם' נכון, את ערום ועריה, אבל הגיע עתך עת דודים... האהבה אשר איננה תלויה בדבר, אהבה התלויה ועומדת מימי אבות העולם, לא בזכותנו הדבר, לא בעבורנו היא גאולה זו - ליל שימורים היא, לא ליענקל ולא ולא לבערל, לא לשלמה ואף לא לזרח... ליל שימורים היא - להו"ה, הוא הלילה שאמר לאברהם בלילה הזה אני גואל את בניך, אינני גואלם בזכות ומחמת עצמם, אלא למעני למעני אעשה...

הכרה כי ההשגה איננה בזכות עצמו כלל

אותם יהודים נבחרים ברי דעת, בכל מכה ומכה גברה שפלותם וענוותנותם בעצמם, בכל מכה ומכה שהוכו מצריים השתוקקו יותר ויותר לעשות רצון השי"ת ולקיים מצוותיו, כי בגודל המרירות והשמחה על שזכו להיות מעבדי המלך למרות שאין הם כדאיים וראויים חפצו והשתוקקו לקיים עוד ועוד מצוות ה', אף על פי שאינם משיגים ומבינים אותם.

כך, כשצווה השי"ת על ידי משה בימי החושך להכנס אל תוך בתי המצריים ולחפש שם אוצרותיהם, היה זה הביטוי העמוק ביותר לגדלותם ומעלתם של עם בני ישראל על כל האומות, החושך שולט בכיפה, לא קמו איש מתחתיו, איש אינו מוצא און בנפשו לעשות מאומה, אך בני ישראל, בני ישראל אינם מביטים על החושך החיצוני, לא מתעניינים בחושך בעולם, לבני ישראל היה אור במושבותם, בחדרי לבבם בהם האירו ושינו כל השנים 'פקד יפקד אלקים אתכם' שם היה אור לבני ישראל, ההולכים בחושך ראו אור גדול...

אך אלה מבני ישראל שלא זכו, אלו שלא השכילו לדעת כי לא מכוחם ולא בזכותם נעשה כלום, כשבא משה רבינו ואמר לבני ישראל - רבות! מגיעים ימי חושך בחוץ, ימים אלו הם אמנם חושך למצרים, אך מטרת החושך היא כדי שלכל בני ישראל יהיה אור במושבותם, מטרת החושך היא כדי שתכנסו אליה, שתבינו שאכן בחוץ חושך, אך לכם מואר, אתם תקיימו

הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע
י"ז ניסן תרמ"ה

כל הצדיקים שבכל דור, כי על ידם הוא התגלות השכינה. כאשר ראיתי זה הענין אצל כמה צדיקים, וביותר אצל אח"ז [אחי חותני זקני] הקדוש רבי יצחק ז"ל מסקווירא עיני ראו ולא זר, אשר בחול היה אנפוי חוורין, ובשבת קודש היה משתנה פניו בשוני נפלא שהיו פניו בוערות כלפידים, ובעת ישובו על שולחנו בסעודת שבת קודש ראיתי שהיה מזדעזע כמה פעמים מפחד ה' והדר גאוונו, וראה כל העם כי יש אלקים בישראל, אשרי לו. זי"ע ועכ"א.

שם אהרן - פירוש על כנונא

אתם שנים שישב בצל זקנו השתדל לשמוע ולקנות מחותנו זקנו הק', שרמו לו בזה מה יהיה עמו בכל ימי חייו, ובסיפורים אלו הורה לו היאך יתנהג בכל קורות חייו. עד שבסוף ימיו התבטא ואמר 'אסאך מעשיות האב איך געהרט פון איהם, און ביז היינט קומען זיי מיר צו נוץ' - מעשיות רבות שמעתי ממנו, ועד היום הזה יש לי תועלת מהם.

על ידם הוא התגלות השכינה' - נודדת השכינה הק' מעיר לעיר, מקן לקן, מבית לבית, מתאוה, חפצה היא להתגלות ולהאיר את אורה בתחתונים. אנה פנה דודך ונבקשנו... אבל הצדיקים - אפי שכינתא, על ידם משרה השי"ת שכינה בתחתונים. פעם אמר רבינו כי ניתן למצוא את אליהו הנביא מסתובב בשוק העיר, נכד רבינו ששמע דיבורים אלו יוצאים מפורש נחפו לשוק העיר ברצותו לראות את אליהו הנביא.

עת רצון בשעה שהציבור מתפללין

וכשהייתי אצל אחי חותני זקני הקדוש מו"ה יצחק ז"ל מסקווירא דנתי עמו על מה שהעולם אינם נוהרים בזמן קריאת שמע ותפלה וסומכים עליהם, והשיב לי בזה הלשון שאין על זה שום תירוץ, אני אנוס בזה והעולם טועים בזה. אך כיון שהעולם טעו בזה יש להמליץ זכות עליהם על פי מה שאיתא ברעיא מהימנא (ח"ג דף קע"ט): מעולם לא זזה שכינה מישראל אפילו בשבתות של חול, ופירשו בזה (בפרשת דרכים דרוש כ"ג בשם אביו, ושהסכים עמו מוה"ר ר' זרחיה גוטא) דכוונת הרעיא מהימנא על פי מה שאמרו רז"ל (שבת ס"ט): היה הולך בדרך או במדבר מונה ששה וכו', ואם כן אפשר שהשבת שלו הוא יום חול, מ"מ הקב"ה משרה שכינתו עליו ומקבל היום קדושת השבת. כן אני אומר בענין הזמנים דקריאת שמע ותפלה שחז"ל ראו ברוח קדשם שהזמנים אלו מסוגלים לזה ואז משרה הקב"ה שכינתו על ישראל ביותר, אכן כיון שהעולם טעה בכיכול, השי"ת משרה שכינתו בזמנים אלו ודפח"ח.

אך פשוט דזה המליצה הוא רק על ההמונים שטעו בזה, אבל כל מי שיש בו ריח תורה ונגע יראת ה' בלבו בודאי צריך ליהרהר מאד מאד, וצריך להזהיר מאד את ההמון בזה - ובפרט בימות הקיץ - לקרות קריאת שמע קודם התפלה בזמנה בתפילין, ואם אינו יכול בתפילין יקרא אף בלא תפילין כאשר יבואר להלן אי"ה בסעיף ג'.

רבינו הגה"ק מוה"ר ש מבראהין זי"ע, משמרת שלום סימו ט

לאחר שמתה הרבנית על פניו בדמי ימיה נשא את הרבנית חיה מלכה בת הרה"ק מרוז'ין, בקשר עז ואמיץ התקשרו שני הצדיקים, רבינו התגורר לאחר נישואיו בזיווג זה ברוז'ין על שולחן חותנו, כשחותנו הק' לא זז מחבבו, אך לדאבון הלב לא ארכו ימי האורה ונפטרה הרבנית אף היא בקיצור ימים ושנים ללא שהותירה אחריה זרע של קיימא, כשהסתלקה התבטא אביה הקדוש מרוז'ין ע"ס טוהט מיר נישט אזוי באנק אויף די מלכה' ווי אויף די מלך' - אינני מצטער על אובדנה של ה'מלכה' - בתו ששמה היה מלכה, כמו שאני מצטער על אובדן השייכות עם המלך - רבינו, יותר ממה שהצטער על בתו הצטער על שרבינו לא יהיה עוד חתנו, אך רבינו מצידו קרא לחותנו זה כל ימי חייו 'די שווער' כשלא פסק פיו מלספר בשגב מעלת הרה"ק מרוז'ין.

בזיווג שלישי נשא את בת הרה"ק ר' צבי מסקווירא - בן הרה"ק ר' אהרן מטיטוב בן הרה"ק ר' צבי - בנו יחידו של מרן אור שבעת הימים. לאחר תקופה קצרה שהתגורר בסקווירא

בעודו בשוק עמד במקום חניית הבהמות, וירא והנה ישנם בהמות המשתוללות ומתאמצות להתיר קישוריהם בשביל לאכול ולעומתם ישנם בהמות היושבות על מקומותיהם בשלווה וממתינות שבעליהן יביא אוכל למו, בראותן זאת חשב לעצמו הלא בין כה וכה לא יעלה בידי המתפרעים להתיר קישוריהם, יחכו הבהמות עד שבעליהם יביא להם מים ומספוא, מיד הרהר בלבו הלא גם אנחנו בני ישראל כבהמות נדמו, למה לנו להתרוצץ ולהתאמץ עבור טרף נפשנו, אדונונו אב הרחמן יביא לנו די סיפוקינו ברגע הצטרכותנו.

אך את אליהו הנביא לא ראה, חזר לזקנו בפחי נפש באומריו שלא ראה את אליהו הנביא נענה רבינו ואמר 'אז א יוד פאלט איין א גוטע מחשבה איז דאס אויך פון אליהו הנביא' - כשיהודי עולה ברעיונו מחשבה טובה והתחזקות לעבדו ית"ש הרי הוא גם גילוי אליהו, כי הצדיקים שבכל דור, על ידם הוא התגלות השכינה, כשמסתופפים בצלו של צדיק וצופה ועולה בלבבנו הרהורי תשובה והתבוננות על העבר ועל העתיד, הרי הוא גילוי שכינה, במורא גדול זה גילוי שכינה...

להבראות בריה חדשה

שמונה ארזים נטע הרה"ק ר' מרדכי - המגיד מטשערנאביל, ארזי הלבנון אבירי התורה והקדושה, אשר האירו ומאירים באור צחצחות זך עולם אפל זה, אחד משמונה הבנים היה רבינו ששמנו הטוב פקע בשנת תקע"ב בעיר טשערנאביל בעת ממלכת אביו הקדוש, אמו היתה הרבנית פייגא בת הרה"ק ר' דוד לייקעס - מגדולי תלמידי הבעש"ט הק'.

כבר בהיותו כבן י"ב ומחצה נישא רבינו לבת הרה"ק המפורסם ר' דן מראדוויל בן הרה"ק ר' יצחק וחתן הרה"ק מאפטא, החתונה התקיימה בראדוויל עיר מושב קדשו של הרה"ק ר' יצחק, אחר תום ימי השמחה טרם שוב המגיד הק' מטשערנאביל אל ביתו נפרד מבנו - רבינו שנותר שם לשבת 'קעסט' בבית חותנו - זקנו, בעת הפרדס אמר לו אביו הק' שישתדל לשמוע מעשיותיו של זקנו הק' מראדוויל - כידוע שהרה"ק היה בעל מספר נפלא והיה מלביש בזה ענינים נוראים, הן לפי שורש נשמתו של השומע והן בשאר צרכי בית ישראל הנגלים והנסתרים ומי איתנו יודע עד מה.

אמר לו אביו הק' - השתדל לשמוע סיפורי זקניך, 'און ס' וועט דיר נאך צו נוץ קומען' - לתועלת יהיו הם לך, ואכן כל

חזר לדור בטשערנאביל סמוך ונראה לאביו הגדול, ימי זוהר היו אלו לרבינו כאשר התבטא בעצמו ברבות הימים, עשרים ושמונה ארונות ספרים היו בבית הרה"ק מטשערנאביל ובכל הספרים למד רבינו בשקידה עצומה - פון דעקל ביז דעקל - מכריכה לכריכה ואת ספרי מהר"ל ידע הוא בע"פ, וסיים 'היום לדאבוננו, מה נעשה עמנו'...

אחד העומדים שם התפלא על ההיקף העצום בזמן כה קצר והרהר בליבו שמתמא בדרך גוזמא דיבר רבינו, אך רבינו שהרגיש מחשבתו פנה אליו ואמר: מה פלא הוא, כבר אמר נעים זמירות ישראל (תהילים פח טז) 'נשאתי אימך אפונה', כשנשואים אימת שמים על הראש - נשאתי אימך, אפונה - יש זמן ופנאי ללמוד וללמד את כל התורה כולה.

גבורה שבחסד

לאחר הסתלקות אביו הק' המשיך להתגורר מספר שנים בטשערנאביל, ועל אף שאחיו הקדושים כבר נשאו בעול עדות קדושות בישראל איש על מחנהו ועל דגלו, עדיין לא רצה הוא להנהיג עדה עד שלאחר מספר שנים התיישב במקום מגורי חותנו - סקווירא, טיפין טיפין החלו אנשי מעשה וברי לבב לטעום מצוף הדבש, לפתוח דלתי לבבם לאבינו שבשמיים, עד שכעבור מספר שנים התפרסם שמו ביותר והמונים מכל הפלך החלו לנהור אליו ביניהם צדיקים מפורסמים, אף מרן הגה"ק מוה"ר ש מבראהין זי"ע הסתופף בצלו מספר פעמים כמובא בספרי.

נקודת לב ישראל עורר רבינו ולא נשא פנים לשום אדם, עני כעשיי, צדיק כרשע, קבוצת משכילים באה אליו וקנטורם בפיהם: הרי אמרו חז"ל (שהש"ד פ"ה, ג) פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסין וכו'. רוב ככל בית ישראל משכימים בשחר קובעים עיתים לתורה ומתפללים ג' פעמים ביום והרי פותחים כחודו של מחט, מדוע אפוא אין אנו רואים שליבות בני ישראל נפתחים כפתחו של אולם? - התריסו המשכילים.

השיב להם רבינו, ולא להם בלבד השיב הצדיק כי כל אחד ואחד מעמנו יש לו לשמוע את זעקת הלב... בשו"ע (יו"ד ה"ל טריפות סי' מ"ב) נפסק דאם ניקב הלב ולא הגיע הנקב לחללו כשר והטעם דנקב שאינו מפולש לא שמה נקב, הוא הדין לליבות בני ישראל הגם דהפתח אינו צריך להיות עב יותר מחודו של מחט אבל הפתח צריך להיות מפולש, צריכה היא שתגיע לעומק חדרי הלב!

הרה"ק ר' אברהם - המגיד מטריסק אחי רבינו היה נוהג לומר רמזים על קץ הגאולה, פגש בו רבינו ושאלו 'שמעתי שהנך מחשב קיצין...' נענה המגיד מטריסק, אינני אומר כלום רק כשאני פותח חומש רואה אני תיכף בו שמישיח צריך לבוא ואני אומר להשי"ת 'אבא! כך כתוב בתורה' שכבר הגיע הזמן של ביאת המשיח, השיב לו רבינו 'היינט דארף מען נישט עפענען קיין חומש'ל, היינט אז מען עפענט נאר אויף א אידיש הארץ וזההט מאן באלד אז משיח דארף קומען - היום אין צריכים לפתוח חומש בכדי לראות שהגיע זמן הגאולה, אם רק נקרע סגור לבבם של בני ישראל כבר רואים שהגיע זמן התגלות מלך המשיח.

ביום הסתלקותו - י"ז ניסן ספירת גבורה שבחסד, אמר 'עצט האלט איך ביי די לעצטע מעשה פון עלטער שווער - כעת עוסק אני בסיפור האחרון ששמעתי מפי חו"ז הק' מראדוויל, ואכן בהאי יומא שביק עלמא, חשכו המאורות ונגנו הארון בהיותו בן ע"ב שנים.

